

رنگ | رنگ | جنگ

رنگ‌هایی از کودکی یکی از بچه‌های نسل جنگ

محسن حسام مظاهری

با مقدمه استاد علی رضا کمری

| نشر آرمیا |

www.ketab.ir

مظاهری، محسن حسام، ۱۳۶۱ -	سرشناسه
رنگ رنگ جنگ: روایت‌هایی از کودکی یکی از بچه‌های نسل جنگ / محسن حسام	عنوان و نام پدیدآور
مظاهری؛ با مقدمه علی‌رضا کمری.	
اصفهان: آرما، ۱۳۹۲.	مشخصات نشر
۱۱۲ ص: مصورا (رنگی).	مشخصات ظاهری
۹۷۸-۶۰۰-۶۰۷۷-۳۵-۲	شابک
فیبا	وضعیت فهرست نویسی
روایت‌هایی از کودکی یکی از بچه‌های نسل جنگ.	عنوان زیر
مظاهری، محسن حسام، ۱۳۶۱ -	موضوع
جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ -- خاطرات	موضوع
علیرضا، ۱۳۳۹ -، مقدمه نویس	شناسه افروز
DSR۱۶۲۹ / م۶۱۳۱۳۹	رده بندی کنگره
۹۷۸/۰۸۶۰۹۲	رده بندی دیویی
۲۱۴۹۲	شماره کتابشناسی ملی

رنگ رنگ جنگ

روایت‌هایی از کودکی یکی از بچه‌های نسل جنگ

محسن حسام مظاهری

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه / نوبت چاپ اول / ۱۳۹۲

نشر آرما / www.nashrearma.com

۰۳۱۱-۲۳۵۱۷۰۹ / ۰۹۳۳۲۰۰۹۲۵

طراحی و صفحه‌آرایی: گروه فرهنگی هنری میک

لینوگرافی: آرمان / چاپ متن: آرمان / چاپ جلد: ملت / صحافی: امین

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۰۷۷-۳۵-۲

۸۵۰۰ تومان

©: ۱۳۹۲، نشر آرما

فهرست

- ۹ مقدمه - استاد علی رضا کمری
- ۱۳ درآمد
- ۱۷ جنگ بازی
- ۲۳ صداهای جنگ
- ۲۷ غنچه های انقلاب
- ۳۱ پناهگاه
- ۳۵ سوغات جبهه
- ۳۹ پاسور مجاز
- ۴۵ لامبورگینی جنگ
- ۴۹ رژه
- ۵۳ دستب های بزرگترها
- ۵۷ آلبوم
- ۶۵ (ها)
- ۷۳ نقاشی
- ۸۱ جشن فجر
- ۹۱ روزنامه دیواری
- ۹۵ راه پیمایی
- ۱۰۱ هلی کوپتر
- ۱۰۵ چهارده خرداد

مقدمه

استاد علی رضا کمری

جنگ، واژه‌ای است که شناختش و خطیر، خشن و خون‌آلود که به خصلت‌ها و صفت‌های گونه‌گون شناسا می‌شود؛ از این جمله آتش؛ آتش جنگ. همان‌گونه که آتش از جرقه‌ای خُرد درمی‌گیرد و به مرور قوّت و شدت می‌یابد و رانده می‌کشد و تر و خشک را در خود فرو می‌بلعد، جنگ نیز از جای بود اولیه‌ی خود اندک‌اندک به وسعت می‌گسترده و از هر حد و حصاری درمی‌گذرد و امن و راحت زندگی و حیات را به مخاطره می‌اندازد.

مع الوصف، جنگ وَرای معنای قاموسی و فراگیرش، مفهوم است که در موقعیت‌های متفاوت وقوع رویداد و دیدگاه مُعرّف و مُفسّر بازنمایی می‌شود. تعریف و توضیح معنا و مفهوم جنگ، فراتر از نزدیک یا دور بودن به کانون واقعه، به منظور نوع تاب‌بندی نگاه‌مشاهده‌کننده، زمینه‌های ذهنی و تجربه‌ی زیسته، سن و سال و دنیای درون و طرز تفکر و برآمود درس این حادثه بستگی دارد. از این حیث، بازشناخت این رویداد، همچون خود جنگ، کسی است فراگستر که می‌سزد از زاویه‌ی دید و بازگفت همه‌ی لایه‌ها و گروه‌ها و طبقات اجتماعی معالعه شود.

به همین لحاظ آنچه از مشاهده یا حضور و درنگ متن آفرینان جنگ/دفاع مقدس به صورت‌های گوناگون در چشم‌انداز کلمات و تصاویر ترسیم‌شده، حایز اهمیت و درخور توجه است. از باب مثال، نمونه‌وار، تصاویری که شهید احمد رضا احدی در نوشته‌های خود از دوران

حضورش در جنگ و جبهه ارایه می‌دهد، یا آنچه مرحوم قیصر امین‌پور پس از اصابت موشک به یکی از محله‌های شهر دزفول، با عنوان «شعری برای جنگ»^۲ به زبان شعر به نمایش درمی‌آورد، شایسته‌ی ذکر است.

هم از این نمط، این کتاب/کتابک پیشاروی، پنجره‌ای است گشوده از چشم‌انداز نگاه کودکان به جنگ، اما نه خود واقعه، بلکه آنچه در دوردست از میدان عملیات و در شهر و خانه و مدرسه مجال بازتاب می‌یابد و دل و دست و خیال کودک جنگ‌شنیده را به نقش و رنگ بر لوح سفید کاغذ به واگویی فرامی‌خواند و برمی‌انگیزاند. شاید کودکان و نوجوانان امروزی ندانند که این نقش‌ها و سادگی‌ها از آن روزگارانی است که خردسالان بر دوش مادران، پدران خود یا مردان غم به مطلق نبرد را بدرقه می‌کرده‌اند. روزگاری که شعار مشق نوآموزان مدرسه نیز هم‌آهنگ با سرودخوانان واقعه می‌بود: «بابا آب داد دیگه شعار ما نیست / بابا خون داد، بابا جون داد»، و قلک بچه‌های مدرسه به یک کرمک به جبهه‌های جنگ، به رنگ زیتونی و به شکل نارنجک و تانک ساخته می‌شد.

به نظر می‌رسد چند ویژگی در این اهمیت، بلکه ضرورت توجه به متن و محتوای این اثر و موارد هم‌رده و مشابه ۳ با آن باشد. شرط‌پذیری این مهم، مقدماً مستلزم توجه - بلکه اذعان و اقرار - به این نکته است که به‌خلاف تصور و تلقی عوامانه، کودکان در مواجهه با اتفاقات پیرامون خود، دریافت و درکی خاص دارند و بسا که این دریافت و درک در سنجهی تصور فهم بزرگان حمل بر خامی و نادانی آنان شود. مجال و جلای بی‌ایثبات راستی و ناراستی این توهم خودبزرگ‌بینانه در این جا نیست، اما جای توجه و تأمل است که اگر کودکان هوش‌مندی و حساب‌گری و دوراندیشی بزرگان را ندارند - همان هوش‌مندی و حساب‌گری و عقل که وقوع جنگ از آن بهره‌ی وافر دارد - اما بغض و کینه و ددخویی که آتش جنگ را برمی‌افروزد، در طبع و طبیعت آنان مؤکد نشده و صافی ذهن و ضمیرشان به فطرت سلم و صلح نسک‌تر است و می‌توانند قلم و خیال خود را از آنچه می‌بینند و می‌شنوند، نآلوده‌تر و آشفته‌تر از بزرگان خویشتن، از درون خود آینه‌وار بازتاب دهند.

این کتاب/کتابک نوشته‌ی بر خط نیست، نوشته بر نقش است. خط در این کتاب نقش، از نوع پیش‌اخت، رابطه‌ی ساده و سرراست و مستقیم تصور کودک با جنگ را به ما نشان می‌دهد.

این نقش‌های ساده، زبان حال کودک جنگ را - در فضای دور از منطقه‌ی نبرد و عملیات - برای امروز قابل دسترس و شناخت می‌کند؛ به همین دلیل بخش مهمی از آثار و نشانه‌های شناختی این دوران به شناسایی و تحلیل این گونه‌ها وابسته است. بسا نشر این مجموعه‌ی ساده، زمینه و انگیزه‌ی بازشناخت نقاشی‌های کودکان جنگ را در گم‌گوشه‌های دفتر نقاشی‌های کودکان زمان جنگ و در مراکز و نهادهایی همچون «کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان» و آرشیو «صداوسیماي جمهوری اسلامی ایران» و دیگر جای‌ها فراهم آورد و زاویه‌ای نوپدید در عرصه‌ی مطالعات فرهنگ جنگ / دفاع مقدس را به روی اهل تحقیق بگشاید.

علی‌رضا کمری

پانویس

۱. احدی، احمدرضا (۱۳۸۵). *حرم‌ان هور*. به کوشش علی‌رضا کمری. تهران: سوره مهر.
۲. امین‌پور، قیصر (۱۳۶۳). *تنفس صبح*. تهران: سازمان تبلیغات اسلامی. سوره هنری.
- نیز از این شمار سروده‌ی محمدرضا عبدالملکیان با عنوان «پاسخ» و «عروبت شام» از غلامرضا بکتاش و «میهمان آسمان» از مریم هاشم‌پور شایسته ذکر است. به ترتیب رک:
 - عبدالملکیان، محمدرضا (۱۳۶۶). *ریشه درابر*. تهران: برگ.
 - بکتاش، غلامرضا (۱۳۸۷). *تا رادیو خبر داد*. تهران: نشر پالیزبان.
 - هاشم‌پور، مریم (۱۳۸۹). *تا پیل رنگین‌کمان*. تهران: انتشارات صریح.
۳. رک: شیردل، حسن (۱۳۹۱). *به رنگ کودکی: خاطرات جواد صحرایی*.... تهران: سوره مهر. این کتاب نقش جنگ در ذهن کودک جنگ‌دیده و جبهه‌رفته و نیز هم‌سالان او را در موقعیت پشت جبهه به نقاشی می‌آورد و در نوع خود اثری ارزنده و کم‌مانند است.